

JAARBOEK VOOR
MUNT- EN PENNINGKUNDE

44

KON. NED. GENOOTSCHAP VOOR MUNT- EN PENNINGKUNDE
AMSTERDAM 1957

Commissie van Redactie: Dr. H. Enno van Gelder, Voorburg;
Dr. A. Gorter, Bilthoven; O. N. Keuzenkamp-Roovers, Groningen;
Dr. A. N. Zadoks-Josephus Jitta, Amsterdam; N. E. H. J. J. Zon,
's-Gravenhage.

Alle correspondentie betreffende redactie en administratie te richten
aan het secretariaat: Zeestraat 71B, 's-Gravenhage.

KORTE BIJDRAGEN

Een munt van Bisschop Bernoldus, gevonden in Engeland.

Tot nu toe hebben Engelse numismatici zich nog te weinig gerealiseerd, hoe zelden 11e eeuwse munten, afkomstig van het Europese vasteland, gevonden zijn in Engeland. De grote „City of London”-vondst van 1872 bijvoorbeeld, bevatte, voor zover bekend, slechts twee munten van het vasteland, onder de ongeveer 3.500 Angelsaksische en Normandische stukken, die in detail gepubliceerd zijn ¹. Als er in de helft van de vondst, die verdwenen is zonder een spoor na te laten, al vreemde munten voorkwamen, dan bestaat er geen reden om aan te nemen, dat het meer dan een of twee exemplaren geweest zijn ². Recente publicaties beschrijven een Spaanse *dirham* van Hishām II, gevonden in 1807 te Cerne Abbas in Dorset, blijkbaar het enige muntstuk in deze grafvondst ³ en een munt van Magnus de Goede van Denemarken, die voorkwam in een ongepubliceerde 19e eeuwse schat, afkomstig van Salisbury Plain ⁴.

In elk van deze gevallen zijn de munten in kwestie niet langer beschikbaar voor bestudering en zowel Engelse als Nederlandse numismatici zijn daarom dank verschuldigd aan Mr. H. Shortt, M.A., F.S.A., die onze aandacht vestigde op waarschijnlijk de enige 11e eeuwse continentale munt in een openbare collectie, waarvan een Engelse vindplaats met zekerheid vaststaat. De reden van deze zeldzaamheid is ongetwijfeld de unieke mate van controle, die de Engelse monarchie uitoefende over het muntwezen. In recente publicaties is aangetoond, hoe van 973 tot de anarchie van Stephen's regering het type der munten telkens met regelde tussenpozen gewijzigd werd ⁵ en het feit, dat alle officiële betalingen slechts verricht konden worden met munten van het type, dat op het tijdstip van betaling geldig was, betekende, dat vreemde munten onmiddellijk herkenbaar waren. Na 973 werd het dus steeds gemakkelijker voor de Engelse reeves om uitvoering te geven aan de wet *thaet an mynet sy ofer eall thaes cynges onweald*. Dit principe komt voor het eerst formeel naar voren in een wetboek van Aethelstan (924—939), maar het is zeer wel mogelijk, dat het in de praktijk al veel eerder toegepast werd. In de 10e en 11e eeuw wordt deze wet bijna automatisch herhaald in de wetboeken van Edgar, Aethelraed en Cnut ⁶.

De munt waarop onze aandacht gevestigd werd door Mr. Shortt, bevindt zich onder zijn hoede in het Museum van Salisbury. Het stuk werd ontdekt bij opgravingen te Old Sarum, (het oorspronkelijke Salisbury, waarvan nu slechts ruïnes overgebleven zijn). Deze opgravingen werden onderbroken door de Eerste Wereldoorlog⁷ en de juiste vindplaats van de munt is thans onbekend. Waarschijnlijk werd er toentertijd weinig aandacht aan de vondst besteed (omdat de munt zich in zeer slechte staat bevond en omdat er geen duidelijk verband bestond met de opgravingen als zodanig. Een barst dwars over de munt maakt de vervaardiging van een afgietsel onmogelijk, maar uit de vergroting van een directe fotografie (Pl. I, 3) blijkt, dat het een munt is van Bisschop Bernoldus (1027—1045), geslagen te Utrecht.

Vz. Afbeelding van St. Maarten met kromstaf en kruis scepter;

omschrift: + SCS MART. IN VSA. RCI

Kz. Afbeelding van de muur van Utrecht, waarboven staat S.TRI/IECTV;

omschrift: + SBERNOLDV . SEDIS .COIIII

Gewicht: 0.73 g.

De munt komt dus ongeveer overeen met van der Chijs, Pl. I, 14. Het is merkwaardig, dat van der Chijs geen illustratie geeft van een Utrechtse munt van Bisschop Bernoldus, waarop het omschrift aan de vz. begint vlak boven het hoofd van St. Maarten. Helaas konden wij Gaetgens' „*Der Fund von Ludwiszcze*” niet raadplegen, maar uit de beschrijving van de 16 exemplaren in Salmo's studie van de Duitse munten uit de Vikingtijd, gevonden in Finland⁸, blijkt dat de consequente retrogressie van de S in het omschrift der vz., eveneens ongewoon is.

Salmo's gegevens over herkomst der vondsten zijn niet voldoende voor datering van het type. Lelewel is echter van mening⁹, dat het exemplaar dat voorkomt in de Sierpov-vondst een datering mogelijk maakt „antérieure à l'an 1040”. Met alle respect moeten wij er echter op wijzen, dat er volgens zijn eigen mededeling munten van Edward the Confessor (1042—1066) in de vondst te Sierpov voorkwamen en er is dus geen reden om aan te nemen, dat de munt verborgen werd vóór het jaar 1045 of zelfs 1050. Dit type werd dus waarschijnlijk eerder laat dan vroeg tijdens het episcopaat van Bernoldus geslagen. Deze kwestie zal waarschijnlijk spoedig opgelost worden, wanneer de bestudering van de grote Zweedse muntvondsten voltooid zal zijn, maar wij kunnen reeds thans conclusies trekken uit het feit, dat het type der kz. voortgezet werd onder Willem van Pont (1054—1076), de opvolger van Bernoldus.

Wij mogen derhalve aannemen, dat de munt, die te Old Sarum ge-

vonden werd, ongeveer in het jaar 1050 naar Engeland gebracht werd en misschien zelfs pas met de Normandische verovering (1066). De munt van Magnus, gevonden op de Vlakte van Salisbury, is misschien van iets vroegere datum en een *terminus ante quem* van 1070 voor de munten van Denemarken en van Celles in de City-vondst staat vast door de samenstelling van het Engelse gedeelte van de schat.

Er is dus een kleine groep van vier vreemde munten, alle gevonden in Zuid Engeland, die afkomstig zijn van muntplaatsen langs de N.W. kust van Europa. Een duidelijk patroon is op het ogenblik niet te onderscheiden, maar wij moeten niet vergeten, dat een Engelse vloot zich in 1050 in de kustwateren van N.W. Europa bevond, terwijl juist in deze periode Engelse ballingen hun intriges uitkerkten aan de hoven van Denemarken en Vlaanderen.

R. H. M. DOLLEY

G. VAN DER MEER

¹ Het schijnt, dat de munten in kwestie een *denier* van Celles en een munt van Svend Estridsen van Denemarken waren. Thompson noemt 2 Deense munten in zijn *Inventory* (p. 96), maar het is gebleken, dat de tweede munt een verkeerd geïnterpreteerde penny van Wilton is (cf. *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad*, 1957, p. 47).

² Mr. P. D. Whitting deelt ons mede, dat er in het Guildhall Museum, London, een Byzantijnse zilveren *miliarision* van John Zimiskes is. Hij meent, dat deze van de City Hoald afkomstig is.

³ *Numismatic Chronicle* 1957, p. 242—243.

⁴ *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad* 1957, p. 253—256.

⁵ *British Numismatic Journal* 1957, p. 283—287.

⁶ F. Liebermann, *Die Gesetze der Angelsachsen*, Vol. II, 2, p. 591.

⁷ *Proceedings of the Society of Antiquaries* 27 (1915), p. 235, etc.

⁸ H. Salmo, *Deutsche Münzen in vorgeschichtlichen Funden Finlands*, Helsinki 1948, p. 103—104. Wij zijn dank verschuldigd aan dr. H. Enno van Gelder voor deze literatuuropgave.

⁹ J. Lelewel, *Numismatique du Moyen-Age*, II, Paris 1835, p. 191, cf. eveneens p. 109.

SUMMARY

A coin of Bishop Bernoldus found in England — Finds of 11th century continental coins in England are extremely rare. Without any doubt this rarity is caused by the unique control the English monarchy exercised upon the money in circulation. A coin of Bishop Bernoldus of Utrecht, found during excavations at Old Sarum is published, the only continental coin in a public collection from a well established find spot. It may have come to England about 1050 or even only after the Conquest.

Leeuwendaalders van Friesland.

Door bijna alle gewesten en steden van de Republiek zijn tussen 1575 en 1713 leeuwendaalders geslagen, aanvankelijk voor binnenlands gebruik, spoedig in hoofdzaak of uitsluitend ten behoeve van de buitenlandse handel, vooral op het midden-oosten. Type en omschriften zijn sedert de invoering door Holland in 1575 en de door de Staten-Generaal in 1589 aan alle gewesten verleende machtiging deze „Hollandse daalders” te slaan, zeer weinig gevarieerd.

Vz. een geharnaste ridder met het wapen van Holland (minder vaak met het eigen wapen van de uitgevende provincie of stad), omschrift *MONETA NOVUM ORDINUM AD. VALOREM HOLLANDIAE* en jaartal onder het schild.

Kz. de Hollandse leeuw met omschrift *CONFIDENS. DOMINO. NON. MOVETVR.*

Toen in 1606 de leeuwendaalder definitief een plaats kreeg onder de Generaliteitsmunten, werd het omschrift der vz. gewijzigd in *MONETA ARGENTEA PROVINCIAE CONFEDERATARUM BELGICARUM . . .*, doch het Hollandse wapen, de Hollandse leeuw en het Hollandse omschrift der kz. bleven onveranderd gehandhaafd; alleen werd het jaartal overgebracht naar de kz.

Vrijwel alle in ons land geslagen leeuwendaalders beantwoorden aan deze algemene beschrijving. Alleen de Friese reeks vertoont een aantal anomalieën, die nadere verklaring eisen: daar bestaan leeuwendaalders zonder jaartal en stukken met geheel afwijkende omschriften.

De ongedateerde stukken vallen uiteen in twee reeksen.

Er is geen twijfel aan dat de ene groep hiervan (Verkade 124, 2), die zich van het in 1606 ingevoerde type slechts onderscheidt door het ontbreken van een jaartal, na 1606 is geslagen. Door vergelijking met gedateerde exemplaren kan met vrij grote zekerheid vastgesteld worden, dat deze ca. 1630 zijn geslagen (muntvondsten en archivalia leveren helaas geen aanknopingspunt). De tekening van wapenschild en leeuw en de lettervormen komen nauwkeurig met de leeuwendaalders van 1628 en 1629 en de halve van 1626 en 1632 overeen. Ook andere details wijzen hierop: een aantal exemplaren mist een muntteken, wat ook bij gouden dukaten en Ned. rijksdaalders in die jaren voorkomt; de halve leeuwendaalders hebben evenals die van 1626 en 1632 een overbodige punt in *CONFIDENS*; de afkorting *AR* i.p.v. *ARG* komt verder alleen in 1628 en 1629 voor ¹. De plaatsing van deze vrij omvangrijke emissie in de

jaren 1628-42 vult uitstekend een hiaat in de Friese reeks; in deze periode, waarin ook elders actief gemunt werd, zijn blijkens de rekeningen² ca. 125.000 stuks vervaardigd, ruim zesmaal zoveel als in de voorafgaande periodes, waaruit evenveel gedateerde exemplaren bekend zijn geworden.

De andere groep (Verkade 124, 1) vertoont behalve het ontbreken van een jaartal, een belangrijke afwijking in het omschrift der vz., dat luidt MO. NO. ARG-ORDIN. FRIS, wat op het eerste gezicht zou dwingen deze stukken vóór 1606 te plaatsen, zoals wijlen Van der Wiel verondersteld heeft. In de allerlaatste jaren is echter gebleken, dat een vrijwel aaneengesloten reeks gedateerde stukken van 1591 tot 1603 bestaat met het voor die periode normale omschrift MO. NO. ORD-FRIS. VA. HOL, die bovendien van een geheel andere factuur zijn, zodat deze hypothese thans niet meer houdbaar is. Ook kunnen ze niet als overgangstype onmiddellijk na 1606 geplaatst worden, daar ook hier een aaneengesloten reeks met het correcte omschrift bekend geworden is, lopend van 1607 tot 1617.

Een aanwijzing voor de juiste datum geeft echter het voorkomen van hetzelfde afwijkende omschrift op twee zeldzame exemplaren, resp. van 1617 (Fries Museum) en 1622 (coll. Van Rede). De hieruit af te leiden datering wordt door verschillende andere factoren gesteund: sommige exemplaren hebben een naar rechts i.p.v. naar links gewende leeuw als muntteken, die verder alleen gevonden wordt op een oord van 1620 (Van der Wiel no. 12); dezelfde leeuw komt ook voor op een leeuwendalder (Kon. Penningkabinet) met overeenkomstig omschrift der vz. en een normale 1616 gedateerde keerzijde (mogelijk een oude, iets later nog gebezigde stempel); terwijl de meeste exemplaren van deze reeks onder het schild i.p.v. het jaartal tweemaal + vertonen, is op enkele exemplaren (Fries Museum; coll. Beuth) deze figuur over de cijfers 5161 geslagen, die moeilijk anders geïnterpreteerd kunnen worden dan als het bij vergissing achterstevoren ingeslagen en daarom achteraf verwijderde jaartal 1615 (Pl. III, 2). Ook verbinden de wijze van tekenen en de lettervorm al deze stukken met de onmiddellijk voorafgaande van 1615-1617, zodat een datering in de jaren kort na 1615/17 voor de hand ligt. Ook uit deze jaren zijn veel minder gedateerde exemplaren bekend dan het uit de rekeningen blijkende aanmuntingscijfer van ca. 70.000 zou doen verwachten, wat een aanvulling van de gehele reeks meer aanvaardbaar maakt. Tenslotte is juist in deze jaren een afwijking van het door de Staten-Generaal voorgeschreven omschrift begrijpelijker dan kort na de regelingen van 1589 of van 1606. Juist in 1617 beginnen in Friesland, evenals elders, provinciale emissies op gezag van

de Staten, waarbij dergelijke omschriften gebezigd worden: de goudgulden (Verkade 117, 1-2) en de daalder (Verkade 125, 4) en vermoedelijk diverse kleine munten zonder jaartal.

Dit laatste vindt een opvallende parallel in de laatste te bespreken afwijking: in 1603 werden de oude „Hollandse” omschriften, gebruikt sedert 1589, vervangen door *MONE+NOVA—ORDI+FRISLÆ* en de Friese spreuk *NISI×DOMINVS×NOBISCVM*³. Deze overgang had tegelijk plaats op de gouden dukaat en Ned. rijksdaalder, waar eveneens de Generaliteits-omschriften door provinciaal Friese vervangen werden.

De Friese reeks wordt dan als volgt:

- A. 1589: ridder met Fries wapen; op vz. *MO.NO.ARG.ORD-FRI.VA.HOL*⁴ (Verkade 215, 3)
- B. 1591-1603: ridder met Hollands wapen, zelfde omschrift; muntteken wapentje van Friesland (Verkade 123, 4⁵)
- C. 1603-1605: op vz. omschrift *MONE+NOVA—ORDI+FRISLÆ*, op kz. Friese spreuk (Verkade —)
- D. 1606-1617: op vz. Generaliteits-omschrift *MO.ARG.PRO.CONFOE.BELG.FRI*, jaartal op kz. (Verkade 124, 4); zelden zonder jaartal: Pl. III, 1.
- E. 1615/7-1622: op vz. omschrift *MO.NO.ARG.—ORDIN.FRIS*, jaartal op vz. of zonder jaartal (Verkade 124, 1): Pl. III, 2
- F. 1626 e.v.: wederom Generaliteits-omschrift, jaartal op kz. of vaker zonder jaartal (Verkade 124, 2-3)
- G. 1650 e.v.: als groep D (Verkade 124,4).

Van groep B, D en F zijn ook halve leeuwendaalders bekend.

H. E. v. G.

¹ Afzonderlijk staat één exemplaar zonder jaartal met het omschrift *MO.NO.AR. PRO.CONF.BEL.FRI* (Rijks Munt), dat met hetzelfde kz. stempel geslagen is als een exemplaar van de hieronder te bespreken groep gedateerd 1617 (Fries Museum), dus wel in diezelfde tijd geslagen (Pl. III, 1).

² L. W. A. Besier, *De muntmeesters en hun muntslag* (Utrecht 1890), p. 95.

³ Een volledig exemplaar is slechts van 1605 bekend (Kon. Penningkabinet), van 1603 bestaat een hybride exemplaar met nieuwe vz. en oude kz. stempel (Kon. Penningkabinet).

⁴ De stempel van 1589 werd, zoals overal, ontvangen van de stempelsnijder-generaal te Dordrecht; deze voerde het voorschrift uit dat de leeuwendaalders het provinciale wapen moesten dragen. De plaatselijke stempelsnijders maakten hier meestal spoedig een einde aan om de gelijkenis met de alom bekende Hollandse exemplaren groter te maken.

⁵ Ten onrechte door Verkade zonder jaartal afgebeeld.

SUMMARY

Lion-dollars of Friesland — Between 1575 and 1713, nearly all provinces of the Republic have struck lion-dollars, first for internal use, later on for foreign trade. There is hardly any variation in type and legend. Except the Frisian coins which sometimes have no date and diverging legends.

The undated specimens can be divided into two groups. By comparison with dated coins, the first series can be assigned to the period 1628—42. The other one, on which different legends also occur, must have been struck shortly after 1615—7.

This chronology agrees with the fact that in these periods in which the mint-masters' accounts show a great activity, dated lion-dollars are scarce.

Zeeuwse zilveren dukaten.

In de beschrijvingen, gepubliceerd *Jaarboek* 42 (1955), p. 62 dienen de volgende verbeteringen en aanvullingen aangebracht te worden:

- 1680 R2 a . 5 CON FOE BELG ZEL III R3 KR B
 b . 6 III Kz. geen punten R4 B
- 1694 c lees ZEL en CRESCUN in plaats van ZEEL en CRESCVN
 d lees CRESCUN in plaats van CRESCVN
 e bestaat met en zonder punten boven de kroon op kz.
- 1792 a ongewijzigd
 b : 12 XVI 7 en 2 van jaartal met zwaluwstaart
- 1795 a bestaat ook zonder afhangend lint aan pijlbundel (als 1795b)

BEUTH

SUMMARY

Zeeland silver ducats — Supplements to the author's study „History of and cryptography on Zeeland silver ducats 1659—1798”, published *Jaarboek* 42 (1955), p. 41—70.

De zilveren penning van het apothekersgilde te Utrecht.

De Utrechtse apothekerspenning is een van de mooiste van de Nederlandse farmaceutische penningen en het leek aantrekkelijk, een poging te wagen om uit te zoeken van de hand van welke graveur dit aardige farmaceutische stilleven is. Dirks¹ omschrijft de voorzijde van de penning als volgt: „Apothekersgereedschappen of benooidgheden, klisteer, mortier, stamper, pillendoos, likkepot, pillen enz. Op de achtergrond, links een grote bloempot, waarin een plant en op welks voorzijde het wapen van Utrecht; rechts een koperen vijzel (met stamper) en het jaartal 1664. Daaronder *Olim Meminisse Iuvabit* (vrij vertaald *Kennis geeft kracht*). De keerzijde is glad of gegraveerd met een naam”. (Dirks, pl. Cl. 5).

In het Gildeboek der Apothekers 1655—1768 in het Gemeentearchief te Utrecht, vinden wij over deze penning het volgende:

„9 Jan. 1661 De vroetschap gehoort 't advys van haare Gecomt. (inzake) het versoeck van 't Apothekersgilt heeft verstaan dat bij ieder aankomende Gildebroeder zal worden betaald boven de Leges in 't 6de articul vermeld soe haast die haar Proeff sullen hebben gedaan, de somma van vijf Gulden, ten behoeve van 't Gild, die hun daar voor zal geven een silvere Penningh te gebruiken tot de begraavenisse en andersints.”

In de Gilde-ordonnantie van 26 Maart 1669 treffen wij als artikel 5 aan: „dat ieder Confrater syn Gildepenning (ter begraavenisse versogt sijnde) vergeten hebbende, daar voor betalen zal drie stuyvers ten profijte als voren.” Hieruit blijkt dus nadrukkelijk dat wij hier te maken hebben met een begrafenispenning en dat het plan tot het maken van deze penning reeds in 1661 bestond, maar eerst in 1664, volgens het inschrift in de penning, werd uitgevoerd. De stempel van deze penning bevindt zich nog in het Centraal Museum (Cat. 3397), evenals het zilveren zegelstempel van het Gilde (Cat. 3395). Dit laatste is gesigneerd *Hendrick Winter fecit*.

Over deze Hendrick Winter schrijft G. Brinkhuis² het volgende:

Winter werd in 1639 burger van Utrecht, hij was „Silversmit” en afkomstig uit 's-Hertogenbosch. In hetzelfde jaar werd hij lid van het Utrechtse Goudsmidsgilde; zijn merk komt voor op de merkenplaat in het Centraal Museum. Hij overleed tussen 1671 en 1677. Naast graveur van prenten was hij snijder van stempels voor zegels en penningen. Een voorbeeld hiervan vinden wij in de „ovale stempel van het Apothekersgilde, aan de achterzijde gemerkt Hendrick Winter fecit. Vermoedelijk dateert deze stempel uit het jaar 1655, daar de apothekers zich in dit jaar van het wantsnijdersgilde afscheidden en een afzonderlijk gilde vormden. Ongetwijfeld zal toen aanstonds de wens naar een eigen zegel zijn ontstaan. Nu blijkt dat Winter voor het Apothekersgilde werkte, lijkt het voorts zeer aannemelijk dat wij in den, eveneens in het Stedelijk Museum berustenden stalen stempel voor den penning van dit gilde, die het jaartal 1664 draagt, insgelijks werk van onzen graveur hebben te zien. Bij vergelijking van dezen penning met het hierboven aangeduide zegel van het Gilde valt trouwens enige overeenkomst in werkwijze niet te ontkennen. Ook van de vroetschap verkreeg Winter herhaaldelijk opdrachten voor het vervaardigen van stempels.

Aangezien de rekeningen van het Gilde ontbreken, mogen wij geloof ik, op grond van het bovenstaande wel aannemen, dat de Utrechtse zilversmid Hendrick Winter de vervaardiger van deze penning is.

De penning is vrij zeldzaam geworden en het lijkt wenselijk hier te vermelden, welke exemplaren mij bekend zijn. Van de eerste uitgifte in 1665 zijn mij nog 2 exemplaren bekend, nl. dat voor de Deken Albertus van Overmeer met het jaartal van zijn examen 1631 en daardoor dus geantedateerd (coll. Maschaupt, thans in het Rijksmuseum) en dat van Petrus Nicolai van Wichma, die op 4 November 1665 te Utrecht in het huwelijk trad met Maria Pronck, weduwe Gijsbertus Budde. Hij was afkomstig uit Friesland (eigen coll.). Behalve zijn naam draagt de keerzijde een fraai gegraveerd Fries familiewapen (Pl. III, 3). De overige exemplaren staan op naam van:

Petrus van Alen, 1670

Roguinus van Noll den 8 February 1723

(coll. Van der Wielen, Hilversum)

Petrus van Spall 1735

(Kon. Oudheidk. Genootschap)

Antonie van Krieken D : 25 Febr. : 1761

(coll. Van Gelder, thans in Rijksmuseum)

Hendric Cramer 1779

Jacobus Bresser 1785

Gerardus de Rooy 1795

Jac. Joh. Horn 22 September 1795

(Dirks Gildepenningen)

benevens een blanco exemplaar in het Centraal Museum (Cat. 3396).

D. A. WITTOP KONING

¹ J. Dirks, *De Noord-Nederlandsche Gildepenningen*, Haarlem 1879.

² G. Brinkhuis, *Over de oudst bekende afbeelding van de Maliebaan en den graveur Hendrik Winter*, *Jaarboekje Oud-Utrecht* 1938, p. 48.

SUMMARY

The silver medal of the Utrecht chemists' guild shows a very attractive pharmaceutical still-life. From the guild-book appears that this medal was projected in 1661. But, according to the legend, it was only executed in 1664.

The die is to be seen in the Utrecht museum; so is the silver seal of the same guild, signed by Hendrick Winter. It is highly probable that this well-known silversmith also made the medal. The few specimens known are listed.

1. Demetrius Poliorketes, Tetradrachme.

2. Locri Opuntii, Stater.

3. Munt van Bisschop Bernoldus, gevonden in Engeland.

1. Friesland, Leeuwendaalder z.j.

2. Friesland, Leeuwendaalder z.j.

3. Hendrick Winter, Penning van het Apothekersgilde te Utrecht.